

working conditions defined by the contract.

In the study formulated the author's vision definition of the notion of of transfer of an employee to another job.

In particular, notes that the provision defining "transfer of an employee" must be taken into account the following points: 1) changes in the organization of production and labor; 2) the potential change of the labour function of worker, place of work, workplace, other conditions that the parties agreed at the conclusion of the employment contract and the employer.

Transfer of an employee should be considered in the absence of changes in the organization of production and labor change by agreement of the parties to the employment function; one or more specific parties of the contract of employment; change the location of the employer. The necessity or lack of necessity of obtaining the consent of the employee can not be a criterion for distinguishing a translation movement and changes of working conditions due to changes in the organization of production and labor, because their relationship should be defined as the consequence and the cause.

Keywords: *transfer, employee, workplace, employment contract, the material terms of labor.*

Надійшла до редакції 24.06.2014

Легеза Ю. О.

кандидат юридичних наук, доцент

Орешкова А. Ф.

студентка

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

УДК 338.439.02 : 339.92(477)

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА»

Здійснено аналіз визначення сутності поняття «продовольча безпека», розглянуто розуміння продовольчої безпеки як принципу правового регулювання аграрних правовідносин, як складової економічної безпеки держави. Наведено авторську дефініцію визначення продовольчої безпеки, проаналізовано особливості відповідальності суб'єктів господарювання за недотримання вимог продовольчої безпеки.

Ключові слова: *продовольча безпека, юридична відповідальність, суб'єкти господарювання.*

Постановка проблеми. Продовольча безпека є необхідним складником економічної безпеки, яка, у свою чергу, забезпечує національну безпеку держави. Незважаючи на значну увагу з боку наукової спільноти до проблеми продовольчої безпеки, на сьогоднішній день вона не тільки не вирішена, але й набула світового масштабу. Так, фундаментальними міжнародними актами, які регулюють питання забезпечення міжнародної продовольчої безпеки, можна визначити Угоду про сільське господарство Уругвайського раунду, що була прийнята у 1994 році в якості додатку до Марракешської угоди про

створення Світової організації торгівлі, та прийняту у 1996 р. Римську декларацію «Про всесвітню продовольчу безпеку». Перехід до ринкової економіки, реформування аграрного сектора відповідно до вимог економічних законів ринку зумовлюють особливу увагу до формування системи продовольчої безпеки в нових умовах. Продовольча безпека є однією з основних умов життєдіяльності населення й найважливішою функцією будь-якої держави. При цьому необхідною основою для розробки державної політики й визначення пріоритетів у системі забезпечення продовольчої безпеки є комплексне вивчення даного питання.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Дослідженню проблем продовольчої безпеки присвячено велику кількість праць науковців, зокрема В. Курило, О. Гойчук, А. Бірюкова, О. Скидана, Р. Гумерова, С. Дем'яненко, Є. Борисенко, Р. Тринько, В. Єрмоленко, О. Варченка та ін. Проте, не зменшуючи значення праць, присвячених проблемі продовольчої безпеки, необхідно зазначити, що у науковій літературі та нормативно-правових актах існують різні підходи до визначення поняття «продовольча безпека», що вимагає уточнення даного поняття.

Метою цієї статті є спроба авторів на основі методологічного аналізу різних інтерпретацій поняття «продовольча безпека» запропонувати власний підхід до розуміння цієї загальнотеоретичної категорії.

Виклад основного матеріалу. Початком вивчення поняття «продовольча безпека» можна вважати середину 70-х років минулого століття. Зокрема, на Генеральній Асамблеї ООН у 1974 р. було прийнято резолюцію «Міжнародні зобов'язання по забезпеченню продовольчої безпеки в світі», в якій категорія «продовольча безпека» визначалася як забезпечення гарантованого доступу всіх жителів і в будь-який час до продовольчих ресурсів світу в кількості, необхідній для активного здорового життя [1, с. 76].

В Україні перші роботи, присвячені проблемі продовольчої безпеки, з'явилися лише в 90-х роках ХХ ст. після розпаду Радянського Союзу, коли почалася затяжна економічна криза та знизилися обсяги сільськогосподарського виробництва і рівень платоспроможності попиту населення.

Продовольча безпека, як і будь-яка безпека, це, передусім, стан захищеності. Тому для з'ясування змісту продовольчої безпеки необхідно проаналізувати сутність поняття «безпека». У спеціальній політичній, економічній, правовій, науковій літературі термін «безпека» часто використовується і розглядається як багатоаспектний (безпека національна, безпека міжнародна, безпека праці, безпека інформаційна, безпека економічна, безпека дорожнього руху та ін.). У науковій літературі дається досить багато визначень безпеки, серед яких набули поширення такі: безпека – це ситуація, при якій кому-або чому-небудь не існує загрози з боку кого-або чого-небудь, при цьому не виключається наявність одночасно кількох джерел небезпеки [2, с. 12]; стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства, держави від зовнішніх і внутрішніх загроз [3, с. 207]. В сучасній науковій літературі відсутнє єдине визначення поняття продовольчої безпеки, що зумовлюється, склад-

ністю та багатоаспектністю даного поняття.

Ключові основи законодавчого забезпечення національної продовольчої безпеки встановлено Конституцією України [4]. Так, стаття 1 Основного Закону визначає нашу державу як суверенну, незалежну, демократичну, соціальну і правову. Згідно з ч. 1 ст. 17 Конституції України, захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Продовольча безпека є одним із складників економічної безпеки держави. Стаття 48 Основного Закону передбачає, що кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло. Ч. 2 ст. 50 Конституції України також передбачено, що кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена. Іншими основоположними актами у сфері законодавчого забезпечення продовольчої безпеки держави є Закон України «Про основи національної безпеки» від 19 червня 2003 р.; Стратегія національної безпеки України, яка затверджена Указом Президента України від 12 лютого 2007 р. № 105/2007; Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» від 18 жовтня 2005р.; Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 р.; Закон України «Про ветеринарну медицину» від 25 червня 1992 р.; Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів» від 23 грудня 1997 р.; Закон України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» від 31 травня 2007 р.; Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16 березня 2000 р. та ін.

Незважаючи на розгалужене нормативно-правове регулювання, немає єдиного розуміння визначення поняття «продовольча безпека». Так, наприклад, єдине легальне визначення міститься у Законі України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 р., де під цією категорією розуміють захищеність життєвих інтересів людини, яка виражається в гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності [5]. На нашу думку, закріплене у цьому Законі визначення продовольчої безпеки не є повним за своїм змістом. Адже воно не охоплює такого важливого аспекту як державні гарантії щодо забезпечення та якості сільськогосподарської продукції.

Науковці, пропонуючи визначення поняття, акцентують увагу на різних особливостях продовольчої безпеки, що відрізняють його від загального уявлення про нього.

Так, В. Курило та О. Гойчук визначають продовольчу безпеку як гарантовану здатність держави на принципах самозабезпечення основними харчовими продуктами за їх економічної фізичної доступності незалежно від впли-

ву зовнішніх і внутрішніх чинників задовольняти потреби населення в особі кожного громадянина продуктами харчування в необхідному обсязі, асортименті та якості на рівні, що забезпечує його здоров'я та інтелектуальний розвиток [6, с. 3].

Як зазначає І. Миценко, продовольча безпека – це здатність вітчизняних товаровиробників забезпечити населення держави харчуванням в обсязі та калорійності, що відповідають раціональним науково обґрунтованим нормам та гарантують соціально-політичну стабільність, стійкість, економічний розвиток, а також незалежність у разі виникнення військових конфліктів, стихійних явищ, епізоотій [7, с. 22].

Б. Пасхавер виділяє два показники, що розкривають сутність поняття продовольчої безпеки: а) кількість та якість харчування; б) економічна доступність харчування (у частках сімейного бюджету) [8, с. 43].

Як вважає О. Шебаніна, продовольча безпека – це здатність держави та її регіонів забезпечувати достатнє та якісне харчування всім громадянам (незалежно від їх доходів), а також створювати резервні продовольчі фонди за рахунок продукції вітчизняного виробництва [9, с. 7].

У своєму дослідженні В. Микитюк та О. Скидан визначають продовольчу безпеку як такий еколого-економічний стан держави (регіону), при якому всі її громадяни забезпечені продовольством у необхідній кількості, асортименті та відповідної якості, що підтримує найвищий рівень їх фізичного і психічного здоров'я. При цьому існують відповідні ресурси, потенціал та механізми постійного збереження такого стану (переважно власними силами держави чи регіону для всіх верств населення незалежно від зовнішніх і внутрішніх факторів та за умови збереження сприятливого стану навколишнього середовища) [10, с. 18].

На думку З. Ільїної, продовольча безпека має два аспекти: а) соціально-економічний – характеризує здатність держави забезпечити своїм громадянам споживання основних продуктів харчування відповідно до прийнятих стандартів і норм; б) політично-економічний – характеризує здатність держави мобілізувати внутрішні ресурси для організації постачання населення переважно вітчизняним продовольством і тим самим гарантувати економічну самостійність і політичний суверенітет [11, с. 78].

Проблема зі збереження і зміцнення здоров'я людини та визнання її права на здорове харчування є актуальною у всіх країнах світу і в Україні зокрема. Продовольча безпека забезпечується не лише кількістю продовольства й продуктів харчування, а й, безумовно, їх якістю й безпекою, додержання яких є головним обов'язком її виробників, постачальників та продавців. На нашу думку, їх можна включити до складу продовольчої безпеки, так як вони є виразником стану безпеки чи небезпеки. Чинне законодавство дає визначення понять «якість» і «безпека» харчових продуктів. Згідно із Законом України «Про безпечність і якість харчових продуктів» від 23 грудня 1997 р. [12], якість харчового продукту – ступінь досконалості властивостей та характерних рис харчового продукту, які здатні задовольнити потреби (вимоги) та побажання тих,

хто споживає або використовує цей харчовий продукт. Безпечність харчового продукту – стан харчового продукту, що є результатом діяльності з виробництва та обігу, яка здійснюється з дотриманням вимог, встановлених санітарними заходами та/або технічними регламентами, та забезпечує впевненість у тому, що харчовий продукт не завдає шкоди здоров'ю людини (споживача), якщо він спожитий за призначенням. Держава забезпечує закріплені у законодавстві вимоги щодо якості та безпечності продукції.

До системи державних органів, які в межах їх компетенції забезпечують розробку, затвердження та впровадження санітарних заходів, а також державний контроль та нагляд за їх виконанням входять: Кабінет Міністрів України; центральний орган виконавчої влади з питань охорони здоров'я; Державна санітарно-епідеміологічна служба України; Державна служба ветеринарної медицини України; центральний орган виконавчої влади з питань аграрної політики; центральний орган виконавчої влади з питань технічного регулювання та споживчої політики.

Так, на сьогодні в науковій літературі пропонується чимало трактувань поняття «продовольча безпека». Їх аналіз дає підстави стверджувати, що існують два підходи стосовно розуміння цього поняття: перший передбачає, що даний термін означає достатнє забезпечення населення країни необхідними обсягами продуктів харчування; другий підхід виділяє здатність країни самостійно забезпечувати себе необхідним обсягом та асортиментом сільськогосподарською продукцією.

У цілому ж обидва підходи роблять акцент передусім на особистості та її інтересах у сфері забезпечення своїх першочергових потреб у продуктах харчування.

Для України більш слушним є другий підхід, оскільки продовольча безпека є складовою частиною економічної безпеки держави, яка характеризує економічну стійкість існуючої системи господарювання та її здатність забезпечувати потреби своїх громадян у продовольстві без втрати політичної незалежності, що, в свою чергу, вимагає підвищення рівня самозабезпечення. Більш того, природно-кліматичні умови України, на відміну від деяких інших країн, сприяють не тільки максимальному забезпеченню власних потреб у сільськогосподарській продукції, а й відтворенню потужного експортного агропродовольчого потенціалу нашого аграрного сектора.

Забезпечення продовольчої безпеки України неможливе без державного регулювання, адже однією із функцій кожної країни є стабільне виробництво продуктів харчування, доступність їх отримання та споживання за рахунок власного виробництва та імпорту. Ця функція реалізується під контролем державних органів. До таких органів належать, зокрема, Кабінет Міністрів України, Рада національної безпеки та оборони України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим та центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, інші органи, діяльність яких пов'язана з формуванням продовольчої безпеки в державі.

За порушення законодавства у сфері продовольчої безпеки передбачені

такі види юридичної відповідальності: кримінально-правова (наприклад, стаття 227 ККУ «Умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції», стаття 238 ККУ «Приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення», стаття 267-1 ККУ «Порушення вимог режиму радіаційної безпеки», стаття 327 ККУ «Заготівля, перероблення або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції»); адміністративно-правова (наприклад, стаття 42-1 КУпАП «Виробництво, заготівля, реалізація сільськогосподарської продукції, що містить хімічні препарати понад гранично допустимі рівні концентрації»; стаття 42-2 КУпАП «Заготівля, переробка або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції»; стаття 42-3 КУпАП «Виробництво, зберігання, транспортування або реалізація продуктів харчування чи продовольчої сировини, забруднених мікроорганізмами та іншими біологічними агентами понад гранично допустимі рівні»; стаття 167 КУпАП «Введення в обіг або реалізація продукції, яка не відповідає вимогам стандартів»; стаття 170-1 КУпАП «Введення в обіг продукції, щодо якої немає сертифіката відповідності або свідоцтва про визнання відповідності чи декларації про відповідність, а також неправомірне застосування національного знака відповідності»); цивільно-правова (полягає у відшкодуванні завданої шкоди).

Висновки. Отже, продовольча безпека є комплексним поняттям, яке охоплює не лише економічний, але й політичний, соціальний та екологічний аспект, який необхідно розглядати як рівнозначний в порівнянні з іншими. На основі опрацьованого матеріалу можемо сформулювати визначення поняття продовольчої безпеки, яке, на нашу думку, найточніше розкриває його суть. Продовольча безпека – це такий еколого-економічний стан держави (регіону), при якому на принципах самозабезпечення задовольняються потреби населення в особі кожного громадянина якісними і безпечними продуктами харчування відповідно до прийнятих стандартів і норм на необхідному рівні з метою підтримання їх звичайної життєвої діяльності. Необхідною умовою забезпечення продовольчої безпеки нашої держави є ефективне функціонування аграрного сектора економіки України й розвиток основних галузей аграрного виробництва. Необхідним видається систематизація законодавства у сфері продовольчої безпеки, зокрема, шляхом розробки й прийняття закону «Про продовольчу безпеку», який сприятиме підвищенню ефективності правового регулювання відносин у сфері забезпечення продовольчої безпеки та забезпеченості населення якісними і безпечними продуктами харчування.

Бібліографічні посилання

1. Міляр Л. Ф. Теоретичні підходи до визначення поняття «продовольча безпека» / Л. Ф. Міляр // Економічний простір. – 2011. – № 56 (1).
2. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка. – В 4-х т. / В. И. Даль. – М., 1978.
3. Безопасность России. Правовые, социально-экономические и научно-технические аспекты. Словарь терминов и определений. – М., 1999.
4. Конституція України (із змінами) від 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: www.rada.gov.ua

5. Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24.06.2004 року // ВВР України. – 2004. – № 49. – Ст. 527.

6. Гойчук О. І. Продовольча безпека та необхідність її правового забезпечення / О. І. Гойчук, В. І. Курило // Адвокат. – 2006. – № 3. – С. 3–5.

7. Мищенко І. М. Продовольча безпека України: оцінка стану та світовий досвід вирішення проблеми / за ред. В. А. Плаксова. – Кіровоград, 2001.

8. Пасхавер Б. Сучасний стан продовольчої безпеки / Б. Пасхавер // Економіка України. – 2006. – № 4. – С. 43–50.

9. Шебаніна О. В. Формування і ефективний розвиток продовольчого підкомплексу АПК : монографія / Шебаніна О. В. – К., 2007.

10. Микитюк В. М. Формування продовольчої безпеки в Україні: Регіональний аспект / В. М. Микитюк, О. В. Скидан. – Житомир, 2005.

11. Ильина З. М. Продовольственная безопасность: теория, методология, практика / З. М. Ильина. – Минск, 2007.

12. Про безпечність і якість харчових продуктів : Закон України від 06.09.2005 року // ВВР України. – 2005. – № 50. – Ст. 533.

Легеца Ю. А., Орешкова А. Ф. Определение понятия «продовольственная безопасность». Дан анализ определения сути понятия «продовольственная безопасность», рассмотрено понимание продовольственной безопасности как принципа правового регулирования аграрных правоотношений, как составляющей экономической безопасности государства. Приведена авторская дефиниция определения продовольственной безопасности, проанализированы особенности ответственности субъектов хозяйствования за несоблюдение требований продовольственной безопасности.

Ключевые слова: продовольственная безопасность, юридическая ответственность, субъекты хозяйствования.

Legeza Yu. O., Oryeshkova A. F. The definition of "food security". In the article there is the analysis of the definition of the essence of the concept of "food security". The authors have considered understanding of food security as a principle of regulation of agrarian relations as a part of economic security. There is the author's definition of the definition of "food security", they have analyzed the features of liability for failure to comply with food safety entities. It was determined that even branched legal regulation has a common understanding of the definition of "food security".

It has been analyzed, the only legal definition contained in the Law of Ukraine "On State Support of Agriculture of Ukraine" dated 24 June 2004, where under this category understand the vital interests of human security, which is expressed in the guarantee of smooth economic rights of access to food in order to maintain its ordinary life activities.

It has been proved that legally enforceable definition of food security is not complete in its content. It has been determined that in the literature there is no consensus in the interpretation of the concept of "food security". In this case the authors have proved that Ukraine has a reasonable definition of food security as part of the economic security of the state, which characterizes the economic stability of the existing economic system and its ability to meet the needs of its citizens in food without loss of political independence, which in turn requires an increase in the level of self-sufficiency.

Keywords: food security, legal liability, entities.

Надійшла до редакції 21.05.2014